

El robatori més gran de la història

El periodista lleidatà Eugeni Casanova ens exposa les contradiccions evidents de la historiografia oficial respecte totes les evidències que estan sortint a la llum gràcies a la feina d'en Jordi Bilbeny. Segons ell, Castella hauria suplantat l'alta literatura i fets històrics cabdals protagonitzats per catalans. Les contradiccions són tan flagrants, les evidències, tan abassegadores, que els dubtes comencen a penetrar per les esclotxes mal segellades de les càtedres i en pocs mesos tot ha començat a canviar

Eugeni Casanova al 2008 presentant el seu llibre "El complot".

Un espectre recorre la historiografia catalana. Jordi Bilbeny n'ha presentat una esmena a la totalitat segons la qual Castella hauria suplantat l'alta literatura i fets històrics cabdals protagonitzats per catalans. Fins ara, la visió més o menys oficial s'havia mirat aquestes teories per sobre de l'espatlla, però les contradiccions són tan flagrants, les evidències, tan abassegadores, que els dubtes comencen a penetrar per les esclotxes mal segellades de les càtedres. En pocs mesos tot ha canviat i pocs qüestionen ja, per exemple, la catalanitat de Cristòfor Colom. Un país que havia dominat la Mediterrània, que va imposar al món la seua llei marítima i que va generar la gran novel·la o els versos més delicats de la literatura europea, es fon en una dècada. Com és possible?

Jordi Bilbeny fa pedagogia des de les beceroles i ha presentat una ponència sobre la censura moderna a la Universitat Catalana d'Estiu per exposar proves irrefutables, com ara les lleis dictades. El segle XVI és recorregut de dalt a baix per disposicions reials que estableixen un control ferri sobre les idees i les publicacions, un fenomen habitual a les dictadures, però que pocs s'han cuidat d'extrapolar a èpoques llunyanes. El 1503, els Reis Catòlics dicten una pragmàtica sobre el control de les impremtes i l'estampació de llibres. El 1556, una reial cèdula de Felip II prohibeix, entre altres matèries, la impressió dels llibres que tracten d'Amèrica. El 1556, una altra reial cèdula del mateix monarca ordena als oficials reials dels ports americans que reconeguin els llibres que arriben en els vaixells i que requisin els que es troben a les llistes de la Inquisició. El 1558, aquest rei mana imprimir un catàleg de tots els llibres prohibits perquè siguin cremats públicament. Dos anys més tard, reforça aquesta disposició amb una reial cèdula.

Els càstigs per contravenir aquestes normes eren severíssims, inclosa la pena capital. Els oficials reials exercien un control estricte a les duanes i als ports, i existien brigades que recorrien viles i ciutats i buscaven sovint un sol document allà on pogués ser amagat.

Bilbeny esmenta el cas de funcionaris enviats expressament a Amèrica per localitzar un llibre prohibit.

Aquesta era la part policial, però hi havia tot un estol de censors que eren funcionaris reials i tenien per ofici corregir i esmenar textos. La monarquia hispànica no era un cas excepcional: a Europa sencera, amb els papes al capdavant, es van dictar centenars de lleis que prohibien i orientaven.

Aquests funcionaris haurien protagonitzat la tasca de suplantar la presència pública i documental d'una nació sencera. Els títols de propietat d'un continent acabat de descobrir s'ho valien. És un cas habitual en la història. Franco va escometre una tasca anàloga amb èxit i avui mateix, en plena democràcia, impera una visió unidireccional d'Espanya imposada per l'Estat que costa molt d'esbotzar. Al segle XVI la feina era molt més senzilla: en va haver prou, possiblement, amb traduir unes 150 obres i alguns milers de documents, una feina que es va abordar en diferents generacions.

Bilbeny ha llegit centenars de textos on les dades que apareixen són un desgavell total. Es traduïen noms de lloc, però es conservava la resta del text, de manera que, per exemple, a *El Larazillo de Tormes* (Llàtzer de Tormos, un poble de la Marina Alta, segons la interpretació de Bilbeny) o a la crònica de l'arribada de Carles V apareixen llimones a la Meseta i a Astúries.

Pere Antoni de Beuter escriu a la seua *Historia de Valencia*, publicada en castellà el 1546: "S'imprimí en llengua valenciana com jo la componguí (...), sent jo valencià natural i escrivint de València". L'edició original, però, no s'ha conservat. Aquest seria el cas de molts llibres dels quals hi va haver una primera edició que ha desaparegut, com ara el *Quixot*, on Cervantes -Miquel Servent, segons els estudis de Bilbeny- fa constar: "Nos han prohibido la lengua, pero no la pluma". La fe de baptisme d'aquest autor està grollerament adulterada i algú hi a escrit a sobre en una lletra totalment diferent.

València era en aquell moment el gran centre cultural dels estats catalans. "¿Com pot ser que personatges monolingües en un país monolingüe escriguin no només en castellano perfecto, sinó que regenerin la prosa en aquesta llengua?", es pregunta Bilbeny. L'historiador explica que el segle XVI està ple de llibres on apareix "nuevamente publicado" en les edicions més antigues. Un cas obvi seria el de Joan Timoneda (València 1518/1583), del qual es conserven majorment obres en castellà en les quals consta "ahora nuevamente sacado a la luz" o "nuevamente compilado". "Ell va escriure sobretot obres de teatre que van tenir un èxit clamorós. Però si el poble no entenia el castellà!", diu Bilbeny.

Philippe Berger, que ha estudiat el Renaixement a València, constata que a partir del 1540 els editors ja no poden publicar en català pressionats pels censors reials i inquisitorials. Existeix el cas notori del dominic lleidatà Jeroni Taix, que va donar a la impremta un llibre sobre la Mare de Déu del Roser en castellà el 1549 per ordre dels seus superiors i, considerant-ho una aberració, ell mateix es va pagar l'edició en català el 1556.

Però la censura i la traducció no només haurien afectat la literatura. La Decadència hauria estat un invent per justificar la desaparició d'un país sencer. "Segons els documents, tot el comerç amb Amèrica passa per Sevilla, però això és impossible perquè allà no hi havia llotja, ni consolat, ni casa de contractació, ni cosmògrafs, ni drassanes, ni tan sols port. I quan cal produir ducats d'or, s'encunyen a Barcelona". Canviant *Sevilla* per *Barcelona* en alguns documents tot encaixa.

Eugeni Casanova